Skolinspektionen

Beslut

Rektorn vid
Nordenbergsskolan

Olofströms Kommun

2011-01-11
1 (13)
Dnr: 40-2010:482

Kvalitetsgranskning av Nordenbergsskolan i Olofströms kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har genomfört en granskning av gymnasieskolornas yrkesförberedande utbildningars förmåga att ge relevanta yrkeskunskaper och förmåga att förbereda eleverna för yrkeslivet. Granskningen av Nordenbergsskolan visar att det finns behov av förbättringar.

Skolinspektionen bedömer att Nordenbergsskolan behöver vidta nedanstående åtgärder för att uppfylla de krav som finns i skolförfattningarna:

- Skolan behöver utveckla sin samverkan med arbetslivet så att utbildningen i högre grad kan anpassas efter arbetslivets behov och förbereda eleverna för arbetslivet.
- Skolan behöver utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete så att det omfattar samverkan mellan skola och arbetsliv samt APU.
- Skolan behöver säkerställa att samtliga elever ges minst 15 veckors APU.
- Skolan behöver försäkra sig om att den arbetsplatsförlagda utbildningen inriktas mot målen i läroplan, programmål och kursplaner.
- Skolan behöver säkerställa att bedömning och betygssättning av kurser som arbetsplatsförläggs sker enligt författningarna.
- Skolan behöver säkerställa att eleverna fortlöpande får information om utvecklingsbehov och framgångar i studierna även under APU:n.

Skolinspektionen, Gasverksgatan 1, 222 29 Lund. Besök: Gasverksgatan 1, Lund
Telefon: 08-586 080 00, Fax: 08-586 080 07
www.skolinspektionen.se

Skolinspektionen bedömer att Nordenbergsskolan bör vidta åtgärder för att förbättra kvaliteten inom följande områden:

- Skolan bör utarbeta riktlinjer för hur arbetsplatsbesöken och kontakten med handledarna och eleverna inom APU:n perioderna ska genomföras och dokumenteras.

Uppföljning

Senast inom tre månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 11 april 2011, ska Nordenbergsskolan redovisa till Skolinspektionen, avdelningen i Lund, vilka åtgärder som vidtagits med anledning av beslutet.

Skolinspektionens granskning av gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar i Nordenbergsskolan i Olofströms kommun

Bakgrund

Hälften av eleverna i gymnasieskolan går på något av de yrkesförberedande programmen. Av gymnasieskolans för närvarande sjutton nationella program, räknas tretton som yrkesförberedande och tre som studieförberedande. Teknikprogrammet kan vara antingen yrkesförberedande eller studieförberedande. De nationella yrkesförberedande programmen kännetecknas av att programmålen tar sikte på arbetslivet och att programmen innehåller yrkesämnen. Enligt programmålen ska de ge grundläggande kunskaper för arbete inom respektive område och ge en grund för fortsatt lärande inom arbetslivet och för vidare studier.

Den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010, men 1985 års skollag ska fortsätta att tillämpas fram till den 1 juli 2011. För elever som har påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011 ska 1985 års skollag fortsätta att tillämpas tills dess att eleverna avslutat sin utbildning. Det innebär att 1985 års skollag under dessa perioder är utgångspunkten för Skolinspektionens tillsyn och granskning. Av en yrkesförberedande utbildning ska minst femton veckor genomföras på en arbetsplats, 5 kap. 15 § gymnasieförordningen i dess lydelse för den 15 augusti 2010. Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 2 § gymnasieförordningen i dess lydelse före den 15 april 2010 ”kursplanestyrd utbildning på ett program som genomförs på en arbetsplats utanför skolan”. Studier av yrkesutbildningars kvalitet tyder på att en framgångsfaktor är att det be-

drivs ett uthålligt och systematiskt kvalitetsarbete kring samverkan mellan skola och arbetsliv samt den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Under våren 2010 genomför Skolinspektionen en kvalitetsgranskning av gymnasieskolornas yrkesförberedande utbildningars förmåga att ge relevanta yrkeskunskaper och förmåga att förbereda eleverna för yrkeslivet för att på de granskade skolorna bidra till ökad måluppfyllelse genom att kvaliteten i samverkan mellan skolan och arbetslivet förbättras.

Projektet besöker 40 skolor och intervjuar 3 elever på varje skola. Vi intervjuar även dessa elevers lärare, skolans rektor/rektorer samt de utvalda elevernas handledare på arbetsplatsen. Inför besöken på skolor och arbetsplatser kräver Skolinspektionen in dokument för analys samt frågeformulär som rektor besvarat. Samtliga yrkesförberedande program är representerade. De 40 skolor som projektet granskar är spridda över hela landet.

Granskningen tar sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

Sker samverkan mellan skola och arbetsliv så att utbildningen anpassas efter arbetslivets behov och förbereder eleverna för arbetslivet?

Har skolan på olika yrkesförberedande program genomfört arbetsplatsförlagd utbildning i tillräcklig omfattning och av god kvalitet?

Betygssätts eleverna vid arbetsplatsförlagd utbildning på ett korrekt och likvärdigt sätt?

Skolinspektionen sammanställer resultatet av kvalitetsgranskningen vid skolan i ett beslut. I beslutet pekas på både sådant som fungerar bra och på sådant som skolan behöver förbättra. När samtliga 40 skolor är granskade sammanfattar Skolinspektionen resultaten i en kvalitetsgranskningsrapport, i syfte att sprida vunna erfarenheter.

Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/).

Beskrivning av skolan och genomförande

Olofströms kommun är en av fem kommuner i Blekinge län med cirka 13 000 invånare. Volvo Personvagnar AB är det största företaget i kommunen och fordonsindustrin och dess underleverantörer dominerar kommunens näringsliv. Olofströms kommun arbetar inom ramen för sitt utvecklingsbolag Olofströms Näringsliv AB för att vidareutveckla Olofström som etableringsort för företag.

NyföretagarCentrum Olofström, som finansieras av företag och organisationer samt av kommunen, arbetar med expertrådgivning för blivande egna företagare.

På Nordenbergsskolan bedrivs undervisning inom åtta nationella program på gymnasieskolan samt individuella programmet och gymnasiesärskola med två program. Skolan erbjuder idrottsgymnasium med riksintag i bågskytte och regionalt intag i orientering, innebandy, fotboll, ishockey och ridning. Skolans program fordons-, industri-, teknik- och elprogram inryms inom Teknikcollege. Ett gymnasiesamarbete, benämnt KORt-samverkan, mellan Karlshamns-, Ronnebys- och Olofströms kommuner tar nu form. Samarbetet innebär gemensamma studiedagar, samma läsårstider, kompetensråd och högre grad av samordning samt en gemensam lärplattform för skolorna där Nordenbergsskolan är en.

Underlaget för granskningen består av dokument från skolan samt av information som samlades in vid intervjuer den 18–19 maj 2010 inom barn- och fritidsprogrammet och fordonsprogrammet. Intervjuer genomfördes med rektor, elever och elevers lärare i skolan och handledare på arbetsplatser. Ansvariga för kvalitetsgranskningen av Nordenbergsskolan har varit Jerry Albihn och Irene Sehlin.

Motivering till beslutet

Sker samverkan mellan skola och arbetsliv så att utbildningen anpassas efter arbetslivets behov och förbereder eleverna för arbetslivet?

De yrkesförberedande programmens nationella styrdokument, i form av programmål, ämnesbeskrivningar, kursplaner och betygskriterier, är formulerade och fastställda efter samråd med arbetsmarknadens parter. Enligt 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, punkt 2.4 framgår att de frivilliga skolformerna ska nära samverka med arbetslivet och att det är "särskilt viktigt att skolan samarbetar med arbetslivet om den yrkesförberedande utbildningen". Enligt 2 kap. 2 § skollagen i dess lydelse före den 1 mars 2010 åligger det rektorn "att särskilt verka för att utbildningen utvecklas". Enligt punkt 2.6 i 1994 års läroplan behöver rektorn även försäkra sig om att samverkan med arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får en kvalitativt god utbildning samt förberedelse för yrkesverksamhet.

Både genom det europeiska samarbetet i yrkesutbildningsfrågor och i tidigare utvärderingar av yrkesutbildningar lyfts betydelsen av att skolorna bedriver ett uthålligt och systematiskt kvalitetsarbete kring frågor som rör samverkan mellan skola och arbetsliv. Vissa framgångsfaktorer för skolornas kvalitetsarbete i arbetet med den arbetsplatsför-

lagda utbildningen identifierades i Skolverkets och Myndigheten för skolutvecklings-projekt under tidigt 2000-tal[1]. En sådan tycks vara att skolan betraktar samverkan med arbetslivet som en naturlig och betydelsefull del av sitt systematiska kvalitetsarbete.

Skolan har samarbete med arbetslivet inom ramen för Teknikcollege. Detta samarbete är inriktat på genomförandet av undervisningen inom Teknikcollege. Rektorn sitter tillsammans med 12 företag och Olofströms kommun i styrgruppen. Ambitionen är enligt rektorn att sprida samverkansformen inom Teknikcollege till övriga yrkesförberedande program. Skolan efterlyser via såväl rektorn och lärarna ett större engagemang från kommunen sida när det gäller att skapa förutsättningar för en bra APU. Kommunens näringslivschef har via Teknikcollege fått i uppdrag att ta ett större ansvar för att tillskapa APU-platser.

Övriga kontakter med arbetslivet sker på lokal företagsnivå via ansvariga programrektorer och lärare. Kontakterna med arbetslivet resulterar för skolans del framförallt i nya APU- platser.

Barn och fritidsprogrammet har haft goda samhällskontakter men dessa fungerar inte idag, enligt lärarna, på övergripande nivå inom kommunen. Exempelvis beslutade kommunen att dra bort APU-platser vid äldreomsorgen utan att informera skolan om detta. Lärarna på programmet har tidigare uppvaktat förvaltningschefen inom skola för att få till stånd fler APU-platser men utan att få gehör för sina synpunkter. Barn och fritidsprogrammets kontakter med kommunen inriktas i hög grad på att få fram APU-platser inom kommunal verksamhet.

Av intervjuerna med handledarna framgår att många elever både får extrajobb och sommarjobb via sina APU-platser. Enligt handledarna är eleverna på barn- och fritidsprogrammet förberedda för arbetslivet men detta räcker inte för anställning inom barnomsorgen på grund av att kommuner inte anställer barnskötare längre. Möjligtvis kan eleverna få tidsbestämda anställningar. Lärarna vid programmet uppger vid intervjuerna att eleverna därför efter skolan måste utbilda sig till förskollärare.

Enligt rektor och lärare inom fordonsprogrammet har skolan en mångårig kännedom om de lokala företagens behov och anser att dessa behov i stor utsträckning sammanfaller med den undervisning som ges.

---

[1] Arbetsplats för lärande, om samverkan mellan gymnasieskola och arbetsliv, rapport från Myndigheten för skolutveckling, Liber distribution, 2004.

Fordonsprogrammet har ett programråd där handledarna vid APU-företagen bjuds in en gång vid terminernas slut. Olika programpunkter behandlas vid varje tillfälle. Vid handledarmötena på fordonsprogrammet diskuteras utbildningen och lärarna uppger vid intervjuerna att representanterna för arbetslivet ges möjlighet att uttrycka sina önskemål om undervisningen och att till viss del påverka densamma.

På barn och fritidsprogrammet sker påverkan mer direkt via handledarens kontakter med läraren där handledarna har möjligheter att framföra synpunkter på innehållet i undervisningen.

Rektor uppger att skolan arbetar på att få igång programråden och en ny modell för detta är under diskussion inom ramen för Teknikcollege. Skolans ambition är att denna modell ska spridas till samtliga yrkesförberedande program inom skolan.

Skolinspektionens bedömning

Genom dokumentation och intervju med rektorn har det framkommit att skolan har ambitioner att utveckla samarbetet med arbetslivet enligt modellen från teknikcollege, men förefaller låsta i sitt nuvarande sätt att arbeta. Skolinspektionen bedömer att Nordenbergskolan upplever sig i en beroendeställning till företagens och kommunens vilja att erbjuda APU-platser och att en viss oro finns för att ställa krav på arbetslivet och kommunen. Samtidigt ligger en stor del av ansvaret för kontakter och samordning på lärarna och genom detta arbetssätt försvåras skolans arbete att långsiktigt och strategiskt arbeta med sina arbetslivs- och kommunala kontakter.

Skolinspektionen bedömer att det inom ramen för kontakterna mellan skolan och arbetsliv inte förekommer något formaliserat kvalitetsarbete annat än inom Teknikcollege. Ingen utvärdering sker på ett systematiskt sätt kring skolans samverkan med arbetslivet. Skolan utvärderar således inte sitt arbete när det gäller samverkan med arbetslivet och har därigenom ingen samlad bild av hur skolan klarar sitt uppdrag. Skolan saknar enligt Skolinspektionens bedömning därmed också kunskapsgrund för ett systematiskt förbättrings- och kvalitetsarbete.

Skolinspektionens uppfattning, utifrån genomförda intervjuer med rektor och lärare, är att arbetslivet inte påverkar skolans yrkesutbildning på det övergripande planet men kan, i viss mån via lärarna, påverka undervisningen på de enskilda kurserna inom programmen. Skolan behöver utvärdera kvalitén i

APU och sin samverkan med arbetslivet, analysera samt dokumentera för att kunna förbättra arbetet och få en långsiktig samverkan tillstånd.

Har skolan på olika yrkesförberedande program genomfört arbetsplatsförlagd utbildning i tillräcklig omfattning och av god kvalitet?

Enligt 1 kap. 2 § skollagen i dess lydelse för den 1 mars 2010 ska: "Utbildningen … inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den bedrivs i landet". Normerna för likvärdigheten anges i 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, punkten 1.1. Av detta följer att det är läroplanen, programmålen och kursplanerna som ska vara utgångspunkt för hur undervisningen utformas.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses kursplanestyrd utbildning på ett program som genomförs på en arbetsplats utanför skolan. Enligt gymnasieförordningen ska den arbetsplatsförlagda utbildningen uppgå till minst 15 veckor. Varje vecka med APU ska motsvara garanterad undervisningstid om minst 24 timmar. Det är styrelsen för utbildningen som ansvarar för omfattningen av den arbetsplatsförlagda utbildningen. Det är även styrelsen som ansvarar för att den arbetsplatsförlagda utbildningen uppfyller de krav som finns på utbildningen. Om styrelsen för utbildningen inte kan skaffa fram platser för den arbetsplatsförlagda utbildningen i den omfattning som anges i lagen, får utbildningen istället bytas ut mot motsvarande utbildning förlagd till skolan. Under sådana omständigheter ska styrelsen vidta alla åtgärder för att utbildningen så snart som möjligt kan förläggas till en arbetsplats. Det är rektorn som beslutar om hela eller delar av kurser ska arbetsplatsförläggas och om hur fördelningen över åren ska göras. (Författningsstöd: 1 kap. 2 § gymnasieförordningen i dess lydelse före den 15 april 2010, 5 kap. 15 § gymnasieförordningen, 5 kap. 16 § andra stycket gymnasieförordningen i deras lydelse före den 15 augusti 2010.)

Den arbetsplatsförlagda utbildningen konfronterar, enligt forskningen, skolan med arbetslivets utveckling och förändrade kompetenskrav. Vid Skolinspektionens tillsyn har framkommit att det finns stora skillnader i hur olika skolor arbetar med systematiskt kvalitetsarbete, hur man hanterar arbetslivskontakter och hur man uppfyller kraven att ge eleverna på yrkesförberedande program arbetsplatsförlagd utbildning. Andra framgångsfaktorer som lyfts fram är att det finns ett aktivt och fungerande programråd samt kompetenta handledare ute på arbetsplatserna.

APU på Nordenbergsskolan omfattar, enligt dokumentation och intervjuer, 17-18 veckor inom barn och fritidsprogrammet. Inom fordonsprogrammet, som tillämpar en modell om 2 dagars APU inom 16 veckor per termin kommer man inte upp till mer än 12,8 veckors APU. Av rektorsintervjun och lärarintervjuerna framgår att förläggningen av APU varierar mellan de olika programmen och beslut om denna tas av respektive program. Formellt beslut om APU:s förlägg-

ning i de olika terminerna tas av skolledningen. Inom varje program finns en APU-ansvarig lärare som har 40 timmars nedsättning i tjänsten för detta. Inom fordonsprogrammet varierar ansvaret så att den lärare som är ansvarig för årskurs tre också är APU-ansvarig. Mycket av samordningen mellan APU och övriga ämnesstudier ligger på lärarna och planeringen inför APU ligger i stor utsträckning inom programmen.

APU-platserna finns med få undantag inom kommunen. Samtliga elever inom undersökta program har en APU-plats. Endast i undantagsfall, för elever med särskilda behov eller elever som förekommer i belastningsregistret, kan andra lösningar prövas. Antalet elever som omfattas av denna form är fyra till fem elever per läsår. Dessa elever kan få sin APU men på annan tidpunkt som är mera lämpligt för den individen eller får tillbringa APU-tiden på skolan med att fullgöra sina kurser inom programmet.

Såväl barn och fritidsprogrammet som fordonsprogrammet har en genomarbetad arbetsplan för förläggningen av sin APU. Planeringen ligger mer direkt på den enskilde undervisande läraren men samråd mellan lärarna förekommer inom programmen. Utifrån lärarintervjuerna framgår att man på barn och fritidsprogrammet tidigare hade nerskrivna övergripande planeringar som lämnades in till skolledningen men eftersom ingen efterfrågade dem har dessa upphört. Numera finns dessa planer endast hos lärarna själva, dvs. inte formellt dokumenterade.

När det gäller planeringen av innehållet i APU har barn och fritidsprogrammet utarbetade uppgifter för varje årskurs som ska lösas under APU:n. APU:n i de olika åren tjänar, enligt lärarna, olika syften och för detta finns en planering och inbyggd progression. Kurserna på barn och fritidsprogrammet läses i den ordning som anses vara mest lämplig med utgångspunkt från "grundkurser" i åk 1 och därefter mer komplicerade kurser i åk 2 och 3. APU följer samma tanke. Uppgifterna på APU:n är relaterade till de kurser som är aktuella vid de tillfällen APU:n är utlagd och frågorna är relaterade till mål inom dessa kurser. Arbetsuppgifterna är grupperade i betygsnivåer och eleverna kan välja vilja uppgifter och därmed också vilken betygsnivå man siktar på. De mål som är aktuella i kurserna finns specificerade på en särskild blankett. Målen styr på så sätt indirekt innehållet i APU men vid intervjuerna har framkommit att det är mycket svårt för lärarna att styra vad eleverna de facto får göra under sin APU-period. Här styr i praktiken arbetsplatsens verksamhet under perioden.

På barn och fritidsprogrammet sker uppföljning genom att läraren gör besök vid ett tillfälle under APU:n och diskuterar vid dessa tillfällen med såväl handledare som elever aktuella mål och annat innehåll i APU:n. Besöken omfattar i

allmänhet ca 4 timmar. Eleven skriver också dagbok under APU-perioden men denna är frivillig. Efter APU-tiden har lärarna klassamtal och enskilda samtal med eleven angående erfarenheter och betyg. I mån av tid får eleverna också muntligen redovisa sina erfarenheter.

När det gäller planeringen av innehållet i APU låter fordonsprogrammet arbetsplatsens verksamhet styra. Av lärarintervjuerna framgår att APU:n sker genom att eleverna i ett rotationssystem gör sin APU på totalt åtta företag under årskurs tre. Lärarna menar att verksamheten vid APU- platserna i stor utsträckning är sådan att målen i kurserna då innefattas. Hänsyn till individuella behov verkar inte förekomma i någon större omfattning. På programmet förlägger man samtliga kurser över både termin två och tre.

I samband med sin APU har eleven en förteckning med uppräknade arbetsmoment med sig till arbetsplatsen. Arbetsmomenten är en tolkning från lärarnas sida kring vilka arbetsmoment som eleven ska göra för att uppnå målen i kurserna. Under sin APU för eleven in de timmar han arbetar med de olika momenten. Efter varje fyra veckors period, då eleven också byter arbetsplats, följer läraren upp hur många timmar eleven lagt ner på respektive arbetsmoment.

På fordonsprogrammet besöker läraren, enligt intervjun, arbetsplatsen men besöken är korta, maximalt 1 timme. De sker sällan (2 gånger per termin) och ingen systematisk återkoppling sker vid besöken. Ingen dokumentation förekommer av elevens kunskapsutveckling. Elevens sociala kompetens och initiativförmåga står i fokus vid lärarnas besök. Uppföljning sker genom muntliga samtal och utan något utarbetat underlag. Beroende på den aktuella arbetssituationen vid arbetsplatsen kan eleven ges möjlighet att delta vid dessa samtal med detta är ingen regel utan snarare undantag. Den enskilde läraren anser att elevens genom sin placering på arbetsplatsen kommer att få en färdighetsträning som efter avslutat APU kan kombineras och hänföras till kursplanernas mål.

En av de intervjuade handledarna var inte ansvarig för att på nära håll följa och stödja elevens lärande, utan hade mer av en övergripande samordningsfunktion på den arbetsplatsen.

Skolan har haft handledarutbildning via skolans hemsida men handledarna har inte genomgått denna i någon större omfattning. Man har dock enligt rektor, en ambition att starta upp handledarutbildning enligt en modell som utarbetas inom Teknikcollege.

Handledare på fordonsprogrammet kallas till handledarträffar en gång i slutet av varje termin där mål och innehåll, bedömning och ansvarsfrågor samt övrig information kring APU:n gås igenom. Handledare har vid några tidigare tillfällen inbjudits till handledarutbildning, men har deltagit i mycket begränsad omfattning.

Skolans lärare har, liksom övriga lärare i kommunen, genomgått en utbildning i att tolka mål. Obehöriga lärare har erbjudits och påbörjat en lärarutbildning 90 hp, men alla har inte fullföljt den. Tidigare har det funnits en lokal variant om 30 p som gav lokal behörighet. Denna är numera nedlagd.

Skolan har erbjudit lärarna inom fordonsprogrammet kompetensutveckling i svetsteknik, men skolledningen anser att initiativet till fortbildning och kompetensutveckling i övrigt ligger på lärarna.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Nordenbergsskolan inte erbjuder APU i tillräcklig omfattning inom fordonsprogrammet. Skolinspektionen bedömer vidare att APU inom fordonsprogrammet inte uppfyller kraven för att räknas som undervisningstid, då undervisningen inte har planerats av lärare och elev tillsammans och inte genomförs under lärarens ledning. Vid barn- och fritidsprogrammet finns utarbetade uppgifter för varje årskurs som ska lösas under APU:n och målen styr på så sätt indirekt innehållet i APU. Men vid intervjuerna har framkommit att det är mycket svårt för lärarna att styra vad eleverna de facto får göra under sin APU-period. Här styr i praktiken arbetsplatsens verksamhet under perioden.

Skolan försäkrar sig enligt Skolinspektions bedömning inte i tillräcklig omfattning om att APU:n är lärande och inte bara praktik eller arbete i produktion och APU:n är inte kursplanestyrd i tillräcklig omfattning. Nordenbergsskolan behöver förbättra planeringen av APU:s innehåll för att bättre kunna försäkra sig om at den är lärande och utgår från läroplan, programmål och kursplaner.

Skolan genomför inte heller utvärderingar i syfte att garantera kvalitén vid APU:n. De kontrollerar dock från båda programmens sida att vald APU-plats uppfyller programmål och studieinriktning innan elev placeras.

Betygssätts eleverna vid arbetsplatsförlagd utbildning på ett korrekt och likvärdigt sätt?

Enligt 7 kap. 3 § första stycket gymnasieförordningen ska betyg på avslutad kurs sättas av läraren. När det gäller betygsättning av elever som är på APU ska det finnas ett

samarbete mellan lärare och handledare vad gäller underlag för lärarens betygssättning. Läraren ska följa elevens kunskapsutveckling även när de är på APU för att kunna sätta ett korrekt betyg. Enligt 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, punkt 2.5 framgår att läraren vid betygssättning ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen samt att läraren ska göra en allsidig bedömning av kunskaperna och därvid beakta hela kursen. Läraren ska även fortlöpande ge varje elev information om elevens utvecklingsbehov och framgångar i studierna. Vidare ska läraren även redovisa för eleverna på vilka grunder betygssättning sker.

Forskning fokuserat på bedömningsgrunder för betygsättning i karaktärsämnen inom hotell- och restaurangprogrammet har visat att lärarna bedömer både elevernas yrkeskvalifikationer och andra mer generella egenskaper, s.k. nyckelkvalifikationer där de sistnämnda är självständighet, planeringsförmåga, problemlösningsförmåga, samarbete, kundkontakt, kommunikation och initiativkraft. Lärarna tenderade här att värdera nyckelkvalifikationerna högre när de skulle bedöma elevernas kunnande. Det föreföll som om lärarna i förhållande till kursplanemålen till viss del bedömde "fel" saker och att lärarna hade en tendens, åtminstone vid betygssättning av de högre betygen, att relatera till sin egen erfarenhet snarare än betygskriterierna vid betygssättning. [2]

På barn och fritidsprogrammet finns en dokumentation i form av en APU-rapport som i huvudsak utgörs av elevens svar på de frågor som varit aktuella för APU-perioden. Genom kopplingen av arbetsuppgifterna till kursplanemålen menar sig lärarna få underlag för bedömning och betygsättning. Eleverna kan också skriva dagbok under sin APU-period. Denna dagbok ska lämnas tillsammans med APU-rapporten vid APU- perioden slut. Ytterligare en blankett förekommer, primärt riktad till handledaren. På denna blankett finns bedömningsfaktorer framskrivna där dock inga bedömningskriterier är tydliggjorda. De faktorer som ska bedömas är kontakt med barn/elev, kontakt med personal, visat intresse, ansvarstagande, initiativförmåga, samarbetsförmåga, förmåga att passa tider, personligt uppträdande och arbetsinsats. Vid bedömningen används en skala från 1–5 där 1 står för "uppnått dåligt" och fem för "uppnått mycket bra". Samma blankett innehåller en möjlighet för handledaren att skriva en kommentar om eleven.

Ett antal bedömningsfaktorer används således inom programmet men av dokumentation och intervjuer framgår inte var dessa är hämtade ifrån och några kriterier som visar de kvalitativa skillnaderna eleverna uppnår inom

[2] Därför fick jag bara Godkänt, bedömning i karaktärsämnen på HR-programmet, Helena Tsagalidis, Stockholm, Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet, 2008.

dessa bedömningsfaktorer finns inte synliggjorda. Handledaren avkrävs således betygsliknade omdömen som är snarlikbetygsättning.

På fordonsprogrammet är bedömningsprocessen oklar. Under APU-perioden svarar handledaren för en bedömning som inte dokumenteras och inte heller diskuteras med läraren annat än om problem uppstår. En blankett finns för slutbedömning där elevens noggrannhet, kvalitet på utfört arbete, samarbetsförmåga, initiativförmåga, förmåga att passa tider, personligt uppträdande och visat intresse ska bedömas av handledaren. Betygsgradering från IG–MVG används. På blanketten finns ingen möjlighet för handledaren att ge ett allmänt omdöme. Den dokumentation som i övrigt utgör underlag för bedömning är lärarnas besök och tidrapporten över utförda arbetsmoment. Listan är en ren avprickning över utförda arbetsmoment och utgör inget underlag som visar med vilken kvalité som eleven utfört arbetsmomenten och kan därmed inte utgöra underlag för bedömning av elevens måluppfyllelse under APU:n. Kommunikationen med handledarna sker vid de samtal och besök som förekommer men det saknas riktlinjer för vad som ska kommuniceras vid dessa besök. Överföring av information sker muntligen och ingen skriftlig dokumentation förekommer. Handledaren har utöver besöken möjlighet att ringa ansvarig lärare. Utifrån genomförda intervjuer framkommer att detta sker i liten omfattning och mest om det förekommer problem på APU-perioden. Koppling av innehållet i APU till kursplanerna sker i efterhand. Utifrån de arbetsuppgifter eleven utfört under sin APU görs en bedömning av ansvarig lärare i förhållande till de mål dessa arbetsuppgifter kan hänföras.

Skolinspektionens bedömning

Kopplingen mellan bedömningskriterier för APU:n och kursplanernas betygskriterier har inte synliggjorts vid inspektionen. Betygsättningen är dold för eleverna som inte vet på vilka grunder de bedöms. Eleven involveras inte i bedömningsprocessen i tillräcklig omfattning och deltar inte i samtalen mellan lärare och handledare vilket enligt Skolinspektions bedömning innebär att eleverna inte fortlöpande får information om utvecklingsbehov och framgångar i studierna.

Den dokumentation som i övrigt utgör underlag för bedömning är lärarnas besök och tidrapporten över utförda arbetsmoment. Listan är en ren avprickning över utförda arbetsmoment och utgör inget underlag som visar med vilken kvalité som eleven utfört arbetsmomenten och kan därmed inte utgöra underlag för bedömning av elevens måluppfyllelse under APU:n.

Kommunikationen med handledarna sker vid de besök som förekommer, men det saknas riktlinjer för vad som ska kommuniceras vid dessa besök. Handledaren har utöver besöken möjlighet att ringa ansvarig lärare. Utifrån genomförda intervjuer drar vi slutsatsen att detta sker i liten omfattning och mest om det förekommer problem på APU-perioden. Kommunikationen mellan skola och arbetsliv uppvisar enligt Skolinspektionens bedömning allvarliga brister.

Skolinspektionen bedömer att Nordenbergsskolan behöver förbättra förutsättningarna för korrekt och likvärdig bedömning av elevernas lärande vid APU samt kommunikationen mellan lärare och handledare.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind

Enhetschef

Jerry Albihn

Utredare/Föredragande